

TEOLOŠKI PRIRUČNIK KOD PRIPREME ZA REDOVE I SLUŽBE

Prontuario teologico in preparazione agli Ordini e ai Ministeri, a cura del Vicariato di Roma, Edizioni Studio Domenicano, Bologna 1991.

U Rimu, već godinama, postoji naredba da se svi oni koji hoće biti ređeni moraju podvrći ispitu o predmetu svojega ređenja i još iz tri predmeta dogmatike, koje oni biraju po volji. Da bi se taj ispit olakšao, rimski je Vikarijat pripremio udžbenik pod naslovom *Breviarium theologicum* (1977), prema prijedlozima ispitivača, izabarnih među profesorima rimskih svećeničkih i redovničkih kandidata. Budući da je prošlo već prilično vremena otkad je napravljen spomenuti udžbenik, trebalo ga je proširiti i posuvremeniti prema doktrinalnim i disciplinskim dokumentima Sv. Stolicе, koji su se pojavili kroz ovih proteklih 15 godina, uključivši, prije svega, novi *Zakonik crkvenog prava* (1983) i *Zakonik istočnih Crkava* (1990). Do tog ostvarenja došlo je nedavno, uz suradnju spomenutog Vikarijata (uređa za ređenje) i dominikanaca iz Bologne (Edizioni Studio Domenicano). Bivši je udžbenik bio vrlo cijenjen, ne samo u Rimu, nego i na raznim stranama svijeta, npr. Aziji, Sjevernoj i Južnoj Americi, zbog bogatog sadržaja, jasnoće, točnog izlaganja objavljene nauke, praktičnih uputa i savjeta ređenima; doslovice, zbog koristi koju su od njega imali pri polaganju ispita i svoje duhovne izgradnje. I sami odgojitelji su u njemu mogli naći smjernice za odgojni rad. Stoga, nije čudo da se predlagalo njegovo prevodenje i na druge strane jezike. Budući da je novi udžbenik u biti naslijedio stari, osim što ga je malo posuvremenio i sustavno preuredio, sačuvao je i njegove odlike. Kako kod nas taj udžbenik nije poznat, izuzevši one koji su ređeni u Rimu, držimo korisnim predstaviti ga našoj javnosti, uz nekoliko popratnih razmišljanja.

Udžbenik je podijeljen na tri dijela, kojima je nadodano šest dodataka. U prvom se dijelu govori o zvanju i crkvenim službama. Drugi je posvećen sakramentima općenito, posebno svetom redu i disciplini istočnih crkava o sv. redu (63–173). Treći dio opširno raspravlja o sv. Euharistiji (177–270). U bilješci (271–285) govori se o slavljenju sv. mise s njenim elementima (materijom i formom), o moralnoj dispoziciji celebranta, obavezi služenja mise, misnom stipendiju i koncelebraciji, o kojoj u prijašnjem tekstu nije bilo govora. U prva dva dodatka, ispitna je materija sintetizirana u obliku pitanja i kratkih odgovora. U prvom je dodatku materija obrađena u samoj knjizi, a u drugom materija ostalih teoloških traktata, od kojih ispitanik bira po svojoj volji tri za ispit. U trećem i četvrtom dodatku su dokumenti Sv. Stolicе i talijanske BK o službama i svetim redovima. Peti dodatak donosi obred preuzimanja obaveze celibata, a šesti i sedmi obred ređenja đakona i prezbitera.

Kod opisivanja svakog koraka prema sv. redu, osim doktrinalne, pravne i disciplinske strane, promatrana je i osoba kandidata. Za prvi korak, pripuštanje među kandidate, traži se zrela i slobodna odluka, pismeno izražena vlastitom biskupu ili poglavaru, zatim posjedovanje znakova zvanja, dobro vladanje, psihičko i fizičko zdravlje te nakana posvetiti se službi Crkve i dobru duša. Kandidat se obvezuje da će se posebnom pažnjom

brinuti za svoje zvanje i razvijati ga. Ujedno, stiče pravo i na potrebna duhovna sredstva za razvijanje zvanja (26-27; 30-32). Isto je naglašeno i kod stupanja u sv. red, koji započinje đakonatom.

Za valjanost reda traži se: muški spol, sakrament krštenja, nakana (barem jednom izražena i nikad opozvana) primiti sv. red. Za *dozvoljenost po božanskom pravu* potrebni su: zvanje, ispravna nakana kojom se hoće služiti Bogu i spasenju duša, stanje milosti, čestitost života, tj. iskušana krepost sjedinjena sa stalnošću duha. Za *dozvoljenost po crkvenom pravu* traži se: sakrament potvrde, da je kandidat bez crkvenih cenzura, iregularnosti i drugih zapreka, kanonska dob od barem 20 godina za đakona, a za prezbiterat dob od 25 godina, vršenje đakonske službe kroz barem šest mjeseci prije prezbiterskog ređenja, posjedovanje dovoljnog znanja stečenog po završetku studija (dvije godine filozofije i četiri teologije), obavljene duhovne vježbe prije ređenja, položena ispovijest vjere i zakletva vjernosti, obaveza na stalni celibat, dnevno moljenje časoslova, uzdržavanje od bilo koje zle navike, zauzetost u liturgijskom životu i Božjoj službi, ljubav prema molitvi, obdržavanje poslušnosti, kršćanske ljubavi i kreposti čistoće i nastojanje uvijek biti Bogu mio. Da bi se to postiglo, treba nastojati da đakoni ustrajno čitaju i razmišljaju o Božjoj riječi, po mogućnosti svakodnevno prisustvuju sv. misi, duhovno se obnavljaju sv. pričesću, često se ispovijedaju, dnevno ispituju savjest, iskreno i sinovski štuju i ljube Blaženu Djevicu Majku Božju (usp. 154-157; 162-163). No, što se tiče praktične strane udžbenika, skromno držimo da su za samoga kandidata najkorisnije one stranice u kojima najbolje izbija na javu sama osoba jednog svećeničkog kandidata, dosljedno i slika budućeg svećenika, a to su stranice posvećene zvanju.

Zvanje je očitovanje Božje volje kršteniku kojom ga izabire za crkvenu službu, da bi se posvetio jedino njegovoj slavi i spasenju duša, dajući mu posebne božanske ovlasti, odgovarajuću prikladnost i korisna i potrebna sredstva za tu svrhu. Prikladnost je skup osobnih, naravnih i vrhunaravnih sposobnosti koje Providnost saopćava onome koga bira za svećeničku službu. Među te sposobnosti dolazi fizičko i psihičko zdravlje, umne sposobnosti i moralne i ljudske kreposti. Potrebno je napomenuti da su dvije kreposti, poslušnost i čistoća, posebno indikativne za svećeničko zvanje. Svećeniku je neophodno potrebno odricanje od vlastitog ja, posebno od vlastite volje. Redenjem postaje član crkvene hijerarhije i dosljedno se nalazi u trajnoj nutarnjoj i vanjskoj ovisnosti o njoj. Osim toga, na dan ređenja svečano obećaje svom biskupu poslušnost, a i samo njegovo zvanje čini da on više ne pripada sebi nego posve Bogu i ljudima.

I čistoća, koju traži celibat, poseban je znak zvanja. Da bude dolična kandidat mora ne samo spremno ukloniti svaki grijeh protiv čistoće nego tako izgraditi svoju seksualnost da njegovo srce bude zauvijek darovano i posvećeno Kristu i Crkvi. Razumije se da takvo proživljavanje seksualnosti, na višoj razini, ne uklanja naklonost čovjeka prema ženi nego u njemu stvara Kristovo stajalište prema njoj. Spomenuta je čistoća plod dugog rada. Zato je potrebno da se kandidat usmjeri prema njoj od samog početka, to jest od pripuštanja među kandidate i da ju je suštinski ostvario prije đakonata (to jest da bude habitualno čuvana i lako obdržavana kroz dulje vremena). I u vezi celibata, prije pripuštanja ređenju, biskup treba

biti na temelju pozitivnih dokaza moralno siguran u prikladnost kandidata (11-17).¹

Razumije se da sve što je ljudsko ima svoje granice i slabosti. Stoga, skromno držimo da se u ovom udžbeniku nije smjelo prijeći preko dva, danas vrlo aktualna, pitanja. Prvo se odnosi na problem sekti, barem onih važnijih, koje su pravi izazov Crkvi, kako je to u posljednje vrijeme i sam sv. Otac nekoliko puta naglasio. Moglo se u obliku pitanja i kratkih odgovora dati kandidatima uvid u važnije sekte, kako bi ih se uputilo da se njima ozbiljnije pozabave i kod spremanja ispita i u kasnijem pastoralnom radu. Drugo, danas aktualno pitanje, je teologija koncelebrirane mise. Istina, novi udžbenik govori o koncelebriranoj misi, koju u prijašnjem tekstu uopće nije imao pred očima. Ističe kako ona očituje svećeničko jedinstvo i učvršćuje svećeničko bratstvo koje već postoji među svećenicima. Ipak, trebalo bi se dublje teološki pozabaviti samim problemom, da li je naime koncelebrirana misa jedna ili je to više misa, te koji su plodovi koncelebrirane mise.² O ovom, vrlo važnom pitanju, ne smije se šutjeti u ovakvom udžbeniku. Udžbenik pohvalno spominje (281) da je novi crkveni zakonik dozvolio svećenicima da mogu koncelebrirati svaki dan, ako pastoralne potrebe ne traže individualno celebriranje. No, zaboravio je navesti naredbu izvanredne Biskupske sinode iz godine 1985. koja dolazi poslije proglašenja spomenutog crkvenog zakonika, i koja glasi: "Teološko tumačenje koncilskog naučavanja mora imati pred očima sve dokumente koji se nalaze u njima samima (*documenta in se ipsis*) i u njihovu međusobnom odnosu, tako da bude moguće brižno izložiti potpuno značenje koncilskih misli, često vrlo složenih. Neka se *posebna pažnja svrati na četiri veće konstitucije koncila* koje su ključevi za tumačenje ostalih dekreta i izjava" (14). Malo su prije istakli sinodalni Oci "potrebu jednog dubljeg prihvaćanja koncila. Ono zahtijeva četiri uzastopna koraka: opsežniju i dublju spoznaju koncila, njegovo nutarnje usvajanje, njegovo potvrđivanje s ljubavlju i njegovo ostvarivanje" (15). Tu je, dakle, uključena i konstitucija o liturgiji, u kojoj se govori o koncelebraciji, pa bi se pokoncilaska liturgijska obnova o koncelebraciji morala vratiti odredbama koncila. Ako to ne učini, skromno mislimo, da će na taj način dati podršku onima koji ne žele prihvatiti koncilске odredbe i nesvjesno podržavaju neposlušnost na raznim stranama crkvenog područja, jer se radi o jednoj koncilskoj odluci koja ima najdalekosežnije posljedice za dobro duša i širenje Božjeg kraljevstva na zemlji.

Na kraju ovih razmišljanja, pravedno je i korisno naglasiti da one ne mogu umanjiti veliku vrijednost spomenutog udžbenika. Stoga, toplo ga preporučamo, jer može biti vrlo koristan, ne samo svećeničkim kandidatima, njihovim odgojiteljima i samim biskupima kod donošenja suda o zrelosti nekog svećeničkog zvanja, nego i ispovjednicima, čak i katoličkim laicima koji mogu na temelju te knjige dobiti sliku o katoličkom svećeniku.

Vladimir Merćep

¹ Ako ostane sumnja o nečijem zvanju, treba slijediti sigurnije mišljenje, naime da kod toga nema zvanja: "Si vere dubium perstet, tutior sententia sequenda est", *Ratio fundamentalis Institutionis sacerdotis*, Romae 1970, str. 34, br. 41.

² Za ovu problematiku usp. našu studiju *Povijest i teologija Euharistijske koncelebracije*, Sarajevo 1987, a zatim i E. ZOFFOLI, *La Messa - unico tesoro - e sua concelebrazione*, Roma 1991.